

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TARNYBA GYNYBOS IR SAUGUMO PIRKIMŲ SKYRIAUS

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ VERTINIMO IŠVADA

Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – Tarnyba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo (toliau - Įstatymas) 9 straipsnio 1 dalies 1 punktu ir Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, vertinimų ir perkančiųjų organizacijų veiklos, susijusios su viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, procedūrų vykdymu, tikrinimo taisyklių, patvirtintų Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2013 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 1S-101 (aktualia redakcija), 7 ir 8 punktais atliko Lietuvos Respublikos ginklų fondo prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Perkančioji organizacija) neskelbiamų derybų būdu vykdyto viešojo pirkimo „Pistoletai Glock 17, kal. 9x19 mm“ (pirkimo Nr. 171717) (toliau - Pirkimas) vertinimą, siekdama išsiaiškinti pirkimo būdo pasirinkimo teisėtumą. Pirkimas atliekamas pagal Lietuvos kariuomenės prašymą tarp šalių (Lietuvos kariuomenės ir Perkančiosios organizacijos) esant įgaliojimo sutarčiai, todėl Perkančioji organizacija atlieka Centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas.

Perkančioji organizacija savo 2015 m. rugsėjo 25 d. protokolu Nr.VP-15-178 (toliau - Protokolas) nutarė pirkimą atlikti neskelbiamų derybų būdu, vadovaujantis Įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 5 punkte nurodyta galimybe neskelbiamas derybas vykdyti esant techninėms priešastims arba priešastims susijusioms su išimtinių teisių apsauga, dėl kurių pirkimo sutartis gali būti sudaroma tik su konkrečiu tiekėju. Atkreiptinas dėmesys, kad aptariama sąlyga turi būti aiškinama siaurinamai ir gali būti taikoma tik tais atvejais, kai keleto tiekėjų kvietimas reikštų piktnaudžiavimą, nes iš tikrųjų yra tik vienintelis tiekėjas galintis pasiūlyti perkamą objektą („*Guide to the Community Rules on Public Procurement of Services, Directive 92/50/EEC, ir Guide to the Community Rules on Public Supply Contracts, Directive 93/36/EEC.*“). Tarnyba taip pat pažymi, kad tiek nacionalinių teismų, tiek ir Europos Teisingumo Teismo praktikoje nurodoma, kad techninės priešastys turi lemti, kad joks kitas tiekėjas negali pateikti pirkimo objekto (Teisingumo Teismo 2005 m. birželio 2 d. sprendimas byloje Nr. C-394/02, *Komisija prieš Graikiją*, Rink. [2005] p. I-04713, 36 pastraipa.).

Perkančioji organizacija savo sprendimą Pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu esant Įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 5 punkte nurodytoms aplinkybėms grindžia tokiais argumentais:

1. „*Pagal 2007 m. lapkričio 22 d. sutartį Nr. 2SU-3RN buvo įsigyti pistoletai GLOCK-17. Prieš pasirašant pirkimo sutartį buvo vykdomi visapusiški ir nuodugnūs praktiniai pistoletų bandymai, kurių metu iš 9 bandymams pateiktų pistoletų GLOCK-17 buvo išrinktas tinkamiausias Lietuvos kariuomenės reikmėms. Pistoletas GLOCK-17 konstrukcija užtikrina nepriekaištingą ginklo veikimą bet kokiomis sąlygomis, draugiškas vartotojui, nes lengvai prižiūrimas, o taip pat GLOCK-17 yra populiariausias pistoletas tarp įvairių šalių kariuomenių bei statutinių organizacijų.*“ Tarnyba pažymi, kad ankstesni testų rezultatai savaime neįrodo techninių priešasčių, dėl kurių tik konkretus tiekėjas gali pateikti tinkamą šio Pirkimo objektą, egzistavimo. Jeigu reikalingas Pirkimo objektas turi atitikti tam tikrus kokybės, veikimo ar priežiūros reikalavimus, kurie būtų patikrinti testais, atitinkamus reikalavimus Perkančioji organizacija gali nurodyti techninėje specifikacijoje ar Pirkimo dokumentuose.

2. „*<...>Nuo 2008 metų Lietuvos kariai (SOP kariai naudoja nuo 2000 metų) naudoja GLOCK-17 tarnyboje, koviniam rengimui bei misijose, sukaupia patirtis patvirtina, kad GLOCK-17 geriausias pasirinkimas Lietuvos kariuomenei.*“ Ankstesnis pistoletas naudojamas ir patirtis, kad šis ginklas yra efektyvus, negali būti pripažinti priešastimis vykdyti neskelbiamas derybas, kai dėl techninių priešasčių prekę gali pasiūlyti tik konkretus tiekėjas. Jeigu tam tikras ginklas įrodė savo efektyvumą praktikoje, atitinkami efektyvumo reikalavimai gali būti keliami Pirkimo dokumentuose.

3. „*<...>Glock-17 ginklų sistemos įsigijimui bei jos integravimui į Lietuvos kariuomenę sunaudota labai daug resursų, kurie apima: norminių dokumentų parengimą išgryninant*

Biudžetinė įstaiga
Kareivių g. 1, 08221 Vilnius
<http://www.vpt.lt>

Tel. (8 5) 219 7001
Faks. (8 5) 213 6213
El. p. info@vpt.lt

Duomenys kaupiami ir
saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188656261

reikalavimus pajėgumui, techninius reikalavimus sistemai, testavimo organizavimą bei vykdymą, pirkimo procedūras“. Aplinkybės, kad buvo parengti reikalavimai pajėgumui, techniniai reikalavimai sistemai, atliktas testavimas nepatvirtina, kad tik konkretus tiekėjas gali pateikti reikalingą Pirkimo objektą, o tik nurodo reikalavimus Pirkimo objektui, todėl savaimė nepagrindžia neskelbiamų derybų taikymo. Taip pat ir aplinkybė, kad praeityje jau buvo vykdytos pirkimo procedūros ir šių procedūrų vykdymui buvo naudojami žmogiškieji resursai, negali lemti pirkimo būdo pasirinkimo teisėtumo, nes bet kokiam pirkimo objektui įsigyti vykdomos pirkimo procedūros, kurioms naudojami žmogiškieji resursai.

4. „<...>*GLOCK-17 integravimą į kariuomenę, kuris apima: instruktorių parengimą, remontininkų parengimą, vartotojų-karių apmokymą naudoti bei prižiūrėti ginklų sistemą, mokymo programų keitimą – ginkluotės programų keitimą Lietuvos kariuomenės mokyklose <...>, Ginklų valdymo testų ir t.t., mokomosios medžiagos paruošimą, techninių leidinių paruošimą, specifinių tik šiai ginklų sistemai skirtų aksesuarų įsigijimą <...>, specialių remonto įrankių įsigijimą, atsarginių dalių įsigijimą*“. Šios aplinkybės taip pat nepagrindžia neskelbiamų derybų pagrįstumo aptariamo punkto pagrindu. Asmenys gali būti apmokyti naudotis bet kurio gamintojo pistoletais, kaip ir bet kurio gamintojo pistoletams gali būti parengtos ir pritaikytos mokymo programos. Perkančioji organizacija gali kelti reikalavimą, kad tiekėjas turi apmokyti personalą, o taip pat parengti reikalingas mokymo programas, mokomąją medžiagą, bei pateikti reikalingus specifinius remonto įrankius. Tokiu būdu būtų galima užsitikrinti pakankamą pistoletų efektyvumą. Tai, jog pistoletų naudotojas turi atitinkamų pistoletų aksesuarų ar atsarginių dalių, taip pat negali būti pripažinti priešastimi, kuri pagrįstų neskelbiamų derybų vykdymą dėl techninių priešasčių, kai vienintelis tiekėjas gali pasiūlyti pirkimo objektą. Atsarginės dalys ir papildomi aksesuarai yra pagrindinį daiktą (šiuo atveju pistoletą) papildantys ir jam tarnaujantys daiktai, todėl pagrindinio daikto priklausinių turėjimas negali būti laikoma technine priešastimi, siekiant įsigyti pagrindinį daiktą.

5. „<...>*Kariuomenėje kariai ginklu mokomi naudotis automatiškai t.y. kariui suformuojama raumenų atmintis kaip atliekami veiksmai su ginklu. Tai daroma, tam kad ekstremaliose-stresinėse situacijose karys negalvodamas sugebėtų tinkamai panaudoti ginklą. Toks karių mokymas užtrunka ne vienerius metus, todėl Lietuvos bei NATO kariuomenių praktika įsigyjant ginklų sistemas sutampa – jei ginklų sistema atitinka keliamus reikalavimus bei eksploatacijos metu dar kartą patvirtina tinkamumą, tokia sistema naudojama, papildoma, bei modernizuojama*“. Pažymėtina, kad nurodytos priešastys nepagrindžia neskelbiamų derybų taikymo aptariamu pagrindu, nes šios priešastys nėra susijusios su ginklo techninėmis savybėmis, kurios lemtų, kad joks kitas gamintojas negali pateikti analogiškų savybių ginkluotės.

Teisingumo Teismo praktikoje įtvirtinta nuostata, kad, sudarius neteisėtas tiesiogines sutartis (t. y. be išankstinio skelbimo procedūros), padaromas sunkiausias Europos Sąjungos viešųjų pirkimų srities teisės aktų pažeidimas (*Teisingumo Teismo 2005 m. sausio 11 d. Sprendimas Stadt Halle ir RPL Lochau, C-26/03, Rink. 2005, p. I-1* (LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-505/2009). Neteisėtas neskelbiamų derybų būdo taikymas lemia ir tiekėjų lygiateisiškumo bei skaidrumo principų, imperatyviųjų nuostatų pažeidimą (LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-505/2009). Tuo pačiu, tokiais veiksmais pažeidžiama sąžininga tiekėjų konkurencija.

Apibendrinama, Tarnyba pažymi, kad Protokole nurodytos aplinkybės sietinos ne su priešastimis susijusiomis su išimtinių teisių apsauga ar techninėmis priešastimis, dėl kurių pirkimo sutartis gali būti sudaroma tik su konkrečiu tiekėju, o su praktiniais aspektais ir Lietuvos kariuomenės turima materialine ir žinių bazėmis, todėl sprendžiant pagal nurodytas aplinkybes, laikytina, kad Perkančioji organizacija nepagrindė Įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 5 punkte nurodytų aplinkybių egzistavimo, pažeidė Įstatymo 6 straipsnyje įtvirtintus skaidrumo, lygiateisiškumo principus.

Tarnyba pažymi, kad Perkančioji organizacija, Pirkimo dokumentų reikalavimus atitinkančius pistoletus, galėjo įsigyti mažiau varžančiomis priemonėmis, nei taikydama neskelbiamų derybų procedūrą. Šiuo atveju, Perkančioji organizacija galėjo nustatyti pareigas tiekėjams apmokyti instruktorius, remontininkus, vartotojus-karius, jei iki šiol šie asmenys nebuvo apmokyti naudotis atitinkamais ginklais; įpareigoti tiekėją pateikti specialius remonto įrankius, jei atitinkamų įrankių Lietuvos kariuomenė neturi; pateikti ginklų valdymo testų pavyzdžius; pateikti mokomąją medžiagą,

techninius leidinius ir kitas priemones, kurios leistų kitų gamintojų pistoletams pasiekti Glock-17 efektyvumo lygį.

Tarnyba taip pat pažymi, kad jei neskelbiamos derybos būtų grindžiamos Įstatymo 19 straipsnio 6 dalies 1 punkto pagrindu, kai „pirkimo sutarties pagrindu su tuo pačiu tiekėju yra sudaroma papildoma pirkimo sutartis, kuria siekiama iš dalies pakeisti pradinėje pirkimo sutartyje numatytų tiekiamų ar įdiegiamų prekių asortimentą arba padidinti jų kiekį, jeigu pakeitus tiekėją perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti kitokių techninių savybių turinčių prekių, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba kiltų pernelyg didelių techninių eksploataavimo ir priežiūros sunkumų.“. Perkančioji organizacija turėtų įrodyti šiame punkte nurodytas aplinkybes – kliūtis sąveikai ar galinčius kilti neproporcingus techninius naudojimo ar priežiūros sunkumus. Pažymėtina ir tai, kad norint pasinaudoti neskelbiamų derybų galimybe šio punkto pagrindu, su tiekėju turi būti sudaryti ankstesnė sutartis dėl tų pačių prekių. Tokia ankstesnė sutartis privalo būti sudaryta vadovaujantis Įstatymo nustatyta tvarka.

Atsižvelgiant į nurodytus pažeidimus ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.80 straipsnio 1 dalies nuostata, kad imperatyvioms įstatymo nuostatoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja, Tarnybos nuomone, Perkančioji organizacija turėtų nutraukti pirkimo „Pistoletai Glock 17, kal. 9x19 mm“ (pirkimo Nr. 171717) sutartį ir esant poreikiui iš naujo organizuoti viešąjį pirkimą.

Prašome ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo šios išvados gavimo, raštu informuoti Tarnybą apie priimtus sprendimus dėl pirkimų sutarčių nutraukimo.

Gynybos ir saugumo pirkimų skyriaus
vyriausiasis specialistas

Danielius Zaveckas